

ft. 1199.
C. Zupan.

ZGODNJA

DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi polji in veljá po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin.. ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 3. januarija 1902.

List I.

Krištof Kolon (Kolumb), katoličan, in Abdel Kader, mozlemin, dva plemenita značaja.

I.

Leta 1892 se je obhajala v Evropi in v Ameriki štristoletnica odkritja Amerike po Krištofu Kolumbu. Dne 11. oktobra 1492 je bil namreč Krištof Kolomb odkril Ameriko. Z odkritjem te dežele začela se je nova doba svetovnega razvoja svetovne zgodovine. Oglejmo si torej znamenitega moža, ki je izvršil to velevažno delo.

Krištof Kolomb je bil rojen v Genovi l. 1436. Šolal se ni dokaj. Še le 14 let star se je podal na morje in 25 let star je bil že poveljnik ladiji-galéri in do svoje smrti dne 20. majnika 1506 se je vozil večidel po morju. Ne da se dopovedati, koliko je na morju skusil in prestal. Omenimo le, da mu je l. 1460 jela ladija goreti tik Portugalskih obal in Kolomb se je plavajoč rešil le z velikim naporom. Kolomb je hotel prodreti čez atlantiški ocean do izhodnih obal Azijskih. Vsi drugi so se strašili ter mislili, da jim preti gotov pogin v črnem kotlu tega zahodnjega morja. Le o. Perez de Marchena, gvardijan samostanu Maria la Rubida, se je strinjal z njegovo mislijo ter mu dajal pogum in gmotno zaslombo. Prišel je v Genovo, Lisabono, Pariz ter razvijal ondi svoj načrt, pa povsod so ondi gluha ušesa za njegov predlog. Često se je izjavil Kolomb: »Kraljestva ponujam vladarjem in dežele — a jih nečejo sprejeti«. Slednjič se pozove do španske kraljice Izabele l. 1492. Prav dne 8. januarija 1492 je prišlo mesto Granada Špancem v oblast in več dni so se obhajale velikanske slavnosti radi te zmage,

katera je konec storila 800letnemu vladanju Mavrov na Španskem. Kraljica, zvana katoliška, ga je milostno sprejela in napravljena je bila z dne 17. aprilja 1492 pogodba »Santa Fe«. V tej je bilo izgovorjeno in določeno, da postane Kolomb namestni kralj in generalni guverner novo odkritih dežela in veliki admiral oceanu. To dostojanstvo naj ostane pri njegovi družini in on ter njegovi vnuki in potomci bodo dobivali deseti del prihodkov zlata, biserov in drugih prihodkov vojne in trgovine novih dežela. Kdo more Kolumbu zameriti, da je tako zahteval? Noben drugi se ni hotel lotiti tega podjetja, tudi ne za polovico španskega kraljestva. Kolumbu je bilo pač do tega, da bi svojim potomcem zagotovil mesto med španskimi velikaši in dobro gmotno stanje; on pa je hotel tudi pridobiti si denarnih pomočkov zato, da bi se vera v obsežnejši meri oznanovala nevernikom v Aziji ter da bi sv. deželo iztrgal iz rok mosleminom. Z denarji v novi deželi je nameraval nabrati vojno 50.000 pešcev in 5000 konjikov, s katerimi bi bil vdaril na Turka ter ga potisnil nazaj v peščeno Arabijo. Sveto deželo je hotel potem izročiti papežu v vladanje, sam pa bi bil ščit na pragu te dežele, v kateri se je vršilo odrešenje sveta.

Priprave za vožnjo so so vršile več tednov v pristanišču Palos. Blizu pa je bil samostan, kjer je bival Kolomb pri svojem prijatelju Ivanu de Perez de Marchena. Naložili so na ladije živeža za več mesecev, raznega orodja, steklenega in družega blaga. Brodovje je bilo iz treh ladij. Velika admiralska (Kolumbova) ladija zvala se je »Santa Maria«. Imela je 66 mož na krovu, večidel pomiloščenih jetnikov; druga »Pinta«,

kateri je bil Martin Pinzon poveljnik, imela je 30 mož: tretja „Nina“ pod poveljstvom Vincencija Pinzon pa le 24 mož. Kolumb je bival v samostanu: samota pa je mati velikih misli in sklepov in podjetij. Tu je prebil v molitvi in premišljevanju ter zajemal največ milosti za svoje podjetje. Poleg Boga in Matere Božje pa mu je bil najboljši prijatelj in največi podpornik gvardijan Perez, velik učenjak, zvezdoznanec, ki je zvezde ogledoval vse noči in bil Kolombovemu podjetju največji pospešitelj.

Še enkrat so se podali vdeleženci znamenite ekspedicije na deželo ter so šli z admiralom v sprevedu v samostansko cerkev ter ondi prisostvovali sv. maši o. gvardijana, ki jih je potem obhajal. Enako so se vrnil v pristanišče in odslej častniki in moštvo niso smeli več iz ladij, na katerih je že vihrala zastava za odhod. Ko začne pihati vzhodni veter, razpno se jadra. Kolumb pa je bival v samostanu, vtopljen v molitev in premišljevanje. Naročil je mornarjem, naj ga hitro obvestijo, ko prične ta veter.

Prišel je zaželeni dan. Dne 3. avgusta zjutraj za rano se je Kolumb vzbudil ob šumenju pinij, ki so obdajale samostan. Pogleda skozi okno in zapazi, da prihaja lahak podsolnčnjek od izhoda ter da šumi mej vrhovi košatih dreves. Še enkrat je prejel sv. obhajilo iz rok o. gvardijana. Potem pa se poda v spremstvu tega za odkritje Amerike toli zasluženega redovnika in prijatelja — po skalnati stezi navzdol v pristanišče. Zadnje zvezde so izginile z obzorja. Sveži jutranji zrak je raznašal divni vonj pinij, duhtečega timijana in lavendule. To je bil poslednji cvetlični vonj Kolumbu v slovo. V istem trenutku je došel do kraja veliki čoln ladije „Santa Maria“, vsprejet in dovest Kolumba na admiralsko ladijo.

Glas pilota uslužbenca, piščalka krmilarja sta vzbudila iz spanja ljudi bližnjih hiš. Vrata in okna se odpro. Klic „odhajajo“ odmeval je po vsem mestu. Matere, žene, otroci hitijo tja na obal. Prelivajo se vroče solze. Sorodovinci in prijatelji poskačejo v čolne ter se bližajo velikim ladijam (karavelam) še enkrat svojim ljubim klicat „z Bogom“. Kolumb objame frančiškana, stisne mu roko ter skoči v čoln, ki ga je v par minutah pripeljal do „Santa Maria“.

Poveljnik je bil na krovu sprejet s častjo, katero predpisuje pravilnik kastilijanske admiralitete. Vse priprave pregleda s strokovnjaško izurjenostjo ter veli stanovnikom mesta Palos vrniti se v mesto. Vsem je bilo tesno pri srcu. Hitro so bili čolni privezani na krov, sidra so

bila dvignjena in spredaj na ladijah pritrjena. — Zastavo za odhod ladije „Santa Maria“ so odvili. Ob enem so razobesili kraljevo štandarto. Ta je bila zares izraz nabožnega čuvstva Kristofa Kolumba in znak prave namere za njega vožnjo in podjetje. Na zastavi je bila podoba Jezusa Krista, pribitega na križ, premda je z glavnega jambora ladij „Pinta“ in „Nina“ vihral le prapor ekspedicije, namreč zelen križ v rudečem polju mej kraljevimi začetnimi črkami, nad njimi pa krona.

Zdaj Kolumb vedrim čelom pozdravi na bregu zbrano številno množico: potem zamahne z roko svojemu prijatelju o. Ivanu Perez zadnji „z Bogom“. Vsede se na poveljnikovo mesto. Prešinjen velikosti podjetja, ukaže krepkim šunder mornarjev presegajočim glasom: „V Jezusovem imenu jadra razpnite!“ Za pol ure je vshajalo solnce in sveže pihljajoči veter je napel jadra teh treh urno valove režočih ladij.

Postojmo tu nekoliko. Kakor je bilo to podjetje zelo pomenljivo za stanovnike vse zemlje ter je v svojih posledicah bistveno preustrojilo vse doslej obstoječe razmere — tako je bil opisani prizor odhoda tega mirovnega brodovja nad vse pretresljiv in vznesen. Kdo izmej nas bi si ne želel, da je videl ta svetovno važni prizor ter mu bil priča? Vsaj je imela ta ekspedicija verski znak nad seboj. Podoba Križanega je vihrala nad jamborom, v imenu Jezusovem so se jadra razpela in najboljši nameni namreč „širiti božje kraljestvo v neznanih deželah“ so spremljevali in navdihovali to ekspedicijo. Kolumb je dobro znal, da, ako Gospod hiše ne zida, se zastonj trudijo, kateri jo zidajo, torej je v božjem imenu pričel svojo vožnjo, božjemu varstvu je izročil svoje ladije in svoje mornarje. Sv. Pavel je govoril iz njegovih vlevanj v besedah (Kol. 3, 17): „Vse, karkoli delate z besedo ali v dejanju, vse storite v ime Gospoda Jezusa Krista in zahvalite Boga in Očeta po njem.“

Začnimo s popisom te prve Kolumbove vožnje po morju in njegovega odkritja Amerike. To mora zanimati naše bralce in naročnike. Brezdvombeno bodo, ker često dajo vezat „Danico“, tudi vprihodnje radi segali po njej ter opetovano brali te zelo zanimive črtice.

Ko so ladije odplule, podal se je Kolumb v svojo kabino, ter je jel spisovati svoj dnevnik. Prve besede so bile: V ime Gospoda našega Jezusa Krista. Original tega ladijinega zapisnika se je izgubil. K sreči pa je Las Casas,

prvi životopisec Kolumbov, velik del tega važnega dnevnika posnel ter nam zapustil v doslovnih izpiskih.

Kolumb je jadral proti Kanarskim otokom. Le to pripomnimo tu, da izmed vseh španskih naselbin so jim ostali le še ti otoki. Vsled nesrečne vojske z Američani l. 1898 so izgubili Kubo in Portoriko in Filipine, l. 1899 so pa prodali Prusom Karoline, Ladrone in Palao-otoke. Ker se je bila ladija „Pinta“ nekoliko poškodovala, mudili so se štiri tedne na Kanarskih otokih. Dne 3. septembra so odpluli ter prišli tje, kjer je vlekel severovzhodni pasatnik in nos teh treh kavarel je drzno rezal valove morja, po katerem še ni jadrala nobena barka. Pa čem bolj se je Kolumbu širilo srce pri plovbi po teh neznanih prostorih, tembolj je pa vpadal pogum mornarjem. Vreme je bilo jako milo. Las Casas omenja, da je bilo vsem v slast uživati lepoto jutra, nedostajalo je le še slavčkovega petja. Ta pasatnik so zvali gospejin veter. Potem so prijadrali do Sargaso-morja, ki se razteza med 20° in 35° severne širine. Mornarji so je zvali travnato morje radi plujočega morskega mahu. Pričetkom so bili mornarji veseli pri pogledu na zeleno površino meneč, da je blizu suha zemlja. A ko ni bilo konca temu prizoru, jeli so obupavati, ker so mislili, da pridejo do oceanskega močvirja, ki je po občnem menenju morje obrobovalo in pogin pripravilo vsem onim, ki se mu bližajo. Mislili so, da so zajeti od teh podmorskih gozdov. Često so menili, da vidijo na robu horizonta suho deželo, pa so bili le nagromadeni oblaki. Prileteli so semtertja ptiči, a so bili vodni ptiči. Mislili so, da so prišli v „mare tenebrosus — morje temin“, ki ladije požira. Rekli so: kaj bode, če nas veter požene le v eno smer naprej. Zdaj pa zdaj je nastala tišina in komaj jih je pomiril Kolumb, da se niso puntali. Služba je zahtevala, da so mornarji s čolni občevali med tremi ladjami. Pomenili so se ob tem, da bodo v gotovem roku po noči Kolumba vrgli v morje. Na večer dne 11. oktobra ste se ladiji „Pinta“ in „Nina“ bližali veliki ladiji ter sta bili z njo v dotiki. Zdajci so prišli na ladijo poveljniki in mornarji obeh ladij — na Kolumbovo ladijo, oboroženi in stogoteni, zahtevajoč, da naj Kolumb precej ladijo obrne proti Kastiliji. Vse je bilo zoper njega, vsi so bili kakor da so obsedeni. A vse se je srečno izšlo. — Kako pa je vendar se ta divjost polegla in so bili duhovi pomirjeni, tega nihče ne ve. Kolumb le samo piše: „Večni Bog mi je dal moč in pogum, ki mi ga je bilo treba

in me je ojačil zoper vse“. Še preden se je bil zaznal dan, ukrotena je bila vstaja.

A že drugo jutro so videli znake bližnje zemlje. Zelen grmič je plul blizu „Santa Maria“, potem so zapazili bičevje, palico, šop zelišč in malo desko. Od ladije „Nina“ so videli trnjevo vejo z rudečimi jagodami, tudi ptice: vrane, race in orle, ki so leteli proti jugu. Mornarji so se zopet razvedrili. — Na večer istega dneva so se bližale zopet ladije. Skupno so bili zapeli: „Zdrava Marija“. — Tedaj je Kolumb imel ganljiv nagovor do mornarjev, v katerem jih je osrčeval z ozirom na obilno milost in Božjo pomoč ter izrazil up, da še to noč doidejo do suhe zemlje. Potem jim je naročil, naj čujejo in molijo vso noč. Polni upa in radosti so tekmovali mornarji, kateri bode družega prekosil v vožnji. Kajti španska kraljeva dvojica je obljubila tistemu, ki bi prvi zagledal suho zemljo, razun raznih bogatih daril 10.000 maravedis (pesetov) letne pokojnine. Okoli 10. ure zvečer se je zdelo Kolumbu, da vidi daljno luč. Tudi poklicani častniki so jo videli, ki se je čisto povejšala, zdaj pojemala, zdaj se zvikšala, zdaj znižala, kakor da bi kdo bakljo nesel pred saboj in jo skrival od časa do časa. Vsem so srca trepetala, zaprlo se ni bilo nobeno oko. Brzoadernica „Pinta“ je hitela naprej. Zdaj je prišel težko pričakovani trenutek. Krog 2. ure po noči ustrelil je top na „Pinti“ v znak, da so zagledali suho zemljo. Kristof Kolumb pade na kolena in, ko so mu obilne solze tekle po obrazu, dvigne oči in roke proti nebu ter zapove zahvalnico „Te Deum“. Z enim glasom so se odzvali vsi mornarji. Mornar Ivan Rodriguez Bermeyo je bil namreč z višine „Pinte“ zagledal obali dolgega, ravnega, z drevesi zaraščenega otoka v mesečnem svitu in vsled njegovega poročila je admiral ukazal jadra složiti ter počakati dne. Ker pa niso znali, kaj bo, pripravilo se je brodovje na boj. In ko je žareče solnce vzhajalo iz neizmernega oceana, tedaj so zagledali s krasnimi zelenimi drevesi obraščeno pokrajino; nje stanovniki pa so presenečeni nagi stali na bregu — Amerika je bila najdena.

Na jutro dne 12. oktobra 1492 je stopil Kolumb v čoln, odet rdečim plaščem, v roki držeč kraljevi prapor s Kristovo podobo — v spremstvu svojega štaba. Dva čolna sta mu sledila, na katerih so bili radi varnosti oboroženi mornarji. Navdušenja prevzet Kolumb skoči najprvi na suho zemljo, ter zasadi v tla prapor križa in ga kleče moli. Trikrat nagne glavo k zemlji, poljubujoč neznano zemljo, roseč jo s

solzami veselja in hvaležnosti. Tako stori po admiralovem vzgledu globoko ginjeno spremstvo. Potem potegne pobožni admiral meč ter slovesno izjavi, da vzame v last to zemljo v Kristovem imenu za krono Kastilsko. Obenem zove to zemljo „san Salvador“ t. j. sveti odrešenik, (to je bil menda otok Guahanani iz skupine Bahama ali Lucayskih otokov.

Domačini, poskrivši se od početka v gojzde, so prišli polagoma na dan. Padli so na tla pred ptujci ter se dotaknili njihovih oblačil. Kajti takih ljudi še nikdar niso videli. Ko je pa Kolumb dal med nje razdeliti raznobarvenih pokrival, steklenih biserov, kraguljev in druge drobnine, smatrali so ti dobrovoljni ljudje to za veliko bogastvo ter so spoštljivo dali Špancev vse, kar so imeli. Na mestu, kjer je Kolumb vsadil kraljevi prapor, dal je postaviti še isti dan od tesarjev narejen leseni križ. Med tem, ko so jamo za križ izkopavali, držal ga je kvišku z obema rokama, pojoč pesem: „Vexilla regis prodeunt — kraljevim praporom naprej“. Potem pa, ko je bil križ trdo v zemljo zabit, je peval zmago-slavni spev „Te Deum laudamus — Tebe Bog hvalimo“.

Tako je minol prvi dan v Ameriki. In ko je Kolumb na večer v mraku opravil večerno melitev, vrnil se je s praporom na krov ladije „santa Maria“.

Drugo jutro so prišli domačini v čolnih do velikih ladij, ter začeli kupčijo za menjo. Vest o prihodu ptujcev se je brzo raznesla po otoku. In ko je drugo jutro Kolumb došel na drugo stran otoka, privreli so ljudje skupaj, ter klicali drug drugega rekoč: „Pridite in glejte ljudi, ki so prišli iz nebes, prinesite jim jedi in pijače“. Potem je Kolumb jadral dalje ter našel otoka Kubo in san Domingo. O deželi pravi Kolumb: da je najlepša, kar je je videl, kjer bi vedno rad živel. Našel je povsod dobrotne, krotke, odkritosrčne ljudi; pa je tudi on sam z njimi znal občevati blagega srca ter si je pridobil njih srca. Da bi bili španski oblastniki z domačini ravnali po Kolumbovem navodilu in vzgledu, pač bi bila boljša osoda Indijancem, drugačna in sijajnejša pa zgodovina Španske! A pohlepnost Špancev po zlatu, njihova podla poželjivost in krivično vedenje do domačinov pa je prišlece odtujilo ter prouzročilo veliko zmešnjav in krvavih nasprotij, ktere je Kolumb komaj poravnal. — Kaj vse se je tu pripetilo, opisano je lepo v knjigi „Životopis Kristofa Kolumba, spisal grof Roselly

de Lorgues“.¹⁾ Kolumb se je vrnil v Evropo dne 4. januarija 1493 le z dvema ladijama, ker je velika ladija vsled krmilarjeve zanikernosti obtičala na neki sipini. V začetku je bila vožnja srečna in mirna; a sredi meseca februarija je navstal vihar, ki je trajal 4 dni. Nobeden ni več mislil, da bi še kdaj videl suho zemljo. A vihar je nehal in otepi so bili ter Boga hvalili. Dne 4. marcija so srečno dospeli v pristanišče Palos. V Barcelono se poda Kolumb s svojimi častniki; kajti ondi je stoloval takrat kraljev dvor. Kolumb je vzel saboj nekatere živali in ameriške pridelke, pa tudi Indijance. Pri slovesnem vsprejemu je opisal lepoto dežele, pa tudi mili značaj Indijancev, ki bi se dali lahko krščanski veri pridobiti.

Drugi pot se je podal Kolumb v Ameriko dne 25. septembra ter došel tja 3. novembra 1493. Vzel je saboj tri velike prevožne ladije in 14 manjših. Ljudi je bilo na krovu 500. Itak tudi raznega blaga, orodja, semen in sadežev. Tudi njegov prijatelj o. Ivan Perez je šel tje. Admiralska ladija se je zvala „Maria galante — ljubeznjiva Marija“. Po srečni vožnji so prišli do malih Antil, ter stopili na suho na otoku Guadelupe. Tam so bivali ljudožrci: Kanibali-Karaibci, ki so po velikih Antilah in Bahama-otokih ropali in ljudi lovili ter je dovaževali na male Antile. Tu je našel Kolumb mnogo vjetih žen in otrok; in ker Kanibalov ni bilo doma, vzel jih je saboj ter peljal v njihovo domačijo, na otok Portoriko. Ko dojde na otok san Domingo, kako izpremembo je ondi našel! Domačini so postali sovražni. Že za Kolumbove odsotnosti so domačini napadli špansko naselbino, ktero je admiral ondi zapustil. Kolumb je bil namreč pri svojem odhodu v Evropo pustil v terdnjavici 39 mož posadke. A radi pohlepnosti po zlatu, nasilstva in podle pohotnosti teh vojakov so se domačini uprli ter trdnjavo zažgali, Špance pa pobili. Kako je srce bolelo Kolumba, videčega gnjusobo razdejanja na poprej cvetočem mestu. Miloval je padle rojake, slišal pa tudi od domačinov, kako kruto so ravnali z Indijanci ter prezirali njegove uke, navode in naročila. — Vsled raznih izgredov je prišlo sedaj često do rabuk. Kolumb sam je vsled silnega napora zbolel ter dolgo časa bil v nezavesti. Potem je Kolumb bratu Jerneju izročil vladarstvo naselbine in

¹⁾ Ta knjiga obširno popisuje življenje Kristofa Kolumba, o katerem so rekli papež Leon XIII., da pač malo ljudi se da primeriti z njim. Tudi pravda za Kolumbovo blaženstvo se je že pričela. Priporočamo to knjigo zlasti raznim zavodom, seme-niščem in dr.

ukrenil in uredil vse potrebno. Vkrcal se je na ladijo dne 10. marcija 1496 ter srečno došel na Špansko dne 11. junija istega leta. Zopet je bil na kraljevem dvoru sijajno vsprejet ter se opravičil radi krivih tožba in zavistnega natolcevanja.

V tretje se poda Kolumb v Ameriko dne 30. majnika 1498. Odplul je z 6timi ladjami iz pristanišča San Lucar de Barameda, ter došel k otoku Trinidad blizo reke Orinoko. Na tej progi je dognal Kolumb večji premer zemlje na ekvatorju in veliko oceansko ekvatorijalno potakanje t. j. „veliko oceansko reko“. Kolumb je bil bolan ter se je podal na otok Hispaniolo, kjer je upal odpočiti se v novem mestu Santo Domingo. Ko pa tje dojde, bilo je vse po konci: Ni mogel reda in miru napraviti. Torej je na njegovo zahtevo prišel kraljevi komisar Fran Bobadila dne 23. avgusta 1500. Kolumbu so oponašali nevspeh vsega podjetja, a bolj krivi so bili španski oblastniki in kolonisti, ki so bili večinoma pomiloščeni zločinci. Bobadilla je poslušal obrekovanje puntarskega nadsodnika Roldana, ter je dal Kolumba in njegova brata Diego in Jerneja okovati v verige, ter je v Evropo odpeljati 5. oktobra 1500. Kolumb je došel sem 10. decembra 1500 ter se popolno opravičil pred kraljevim dvorom. Oprostili so ga verig, ktere je dal obesiti na steni svoje sobe ter se z njimi pokopati. Njegova nedolžnost je bila izrečena, Bobadila odpoklican in Kolumbu zopet obljubljeno admiralstvo. Toda ne Kolumb, nego Nikolaj de Ovando je bil imenovan začasnim generalnim guvernerjem v Indiji. Dali so mu 32 jadernic na razpolago. Brez zavisti je Kolumb pomagal z besedo in dejanjem pri pripravah tega podjetja, kterege se je vdeležilo 2500 oseb. Dne 25. februarja 1502 je to brodovje odrinilo ter dospelo dne 15. aprilja 1502 na Hispaniolo (Haiti.) Dosedanji kraljevi komisar Bobadila je bil od službe odstavljenu in puntarski nadsoduik Roldan vklenjen v verige.

V četrto se je podal Kolumb v Ameriko dne 9. majnika 1502 s štirimi ladjami, vkercajoč se v Kadixu. Vzel je saboj svojega sina Ferdinanda in brata Jerneja ter 150 mornarjev. Vožnja je bila hitra, godna in srečna. Že 15. junija so dospeli na otok Martinique, potem so se vozili mimo malih Antil in Portorike, ter so dne 29. junija došli v Hispaniolo. Z neizmernimi zakladi zlata obloženo brodovje namestnika Ovanda je bilo pripravljeno za vožnjo na Špansko. Pa tu se za začasno odstavljenega admirala Kolumba nihče ni zmenil. Kolumb je

prosil po svojem kapitanu Petru de Terreros, da bi smel slabo ladijo z boljšo zamenjati. Toda Ovando mu je to prošnjo odbil, a tudi ni dovolil, da bi Kolumb pripeljal svoje ladije v varno zavetje v pristanišče. Iz raznih znamenj je slutil Kolumb preteči vihar. Umevamo opravičeno Kolumbovo ogorčenost radi takega ravnanja. A v plemenitem samozatajevanju in potrpljenju je hudo povrnil z dobrim. Poslal je namreč slá k namestniku ter mu svetoval, naj pridrži brodovje še 8 dni v pristanišču, ker bode preteči orkan zelo obsežen. Ker je bilo pa lepo vreme, zasmehovali so starega admirala ter so ga sumničili, krivo natolcevali in njegovim besedam podtikali napačne, sebične namene.

Brodovje, kateremu je bil na čelu Terrez, je torej odhajalo. Na ladjah so se peljali po Ovandu pomiloščeni puntarji in Kolumbovi sovražniki. A bili so tudi ondi naloženi neizmerni zakladi zlata, kterege se je pa držala kri mnogih nesrečnih Indijancev. Niso še prišli do južno-vzhodnjega nosa Hispaniole, kar se nebo bliskoma zmračí. Soparca se vleže na morje. Suha zemlja se je sicer še videla, a ni bilo moč priti do nje. Hitro nastane strašna nevihta, ki ladijo premeta kakor orehove lupine. Zdaj poleže gosta megla na razburkano morje, in mahoma se je potopilo 26 ladij z vsemi ljudmi in zlatom, le 3 ladije so se otele; a bile so zelo poškodovane. Samo eni ladiji, ki je pa bila najbolj neznatna in najbolj rahla, ni bilo škode. To je bila ladija, ki je nosila Kolumbovo blágo. Bobadilla in Roldan in mnogo takih, ki so delali upor zoper Kolumba, je vtonilo ob tej katastrofi. Z nasilstvom so španski pohotniki vzeli terpinčenim Indijanom obilico tega zlata. A zdajci so se hudobneži z krivičnim mamonom potopili v brezno morja. Še za dolgo potem so Evropejci in Indijani ta strašni dogodek, pri katerem se je ponesrečilo 300 ljudi, smatrali za božjo kaznjivo sodbo. Glejte prst božji! Kako pa se tu blesti plemeniti značaj in blágo Kolumbovo srce! Kako razvidno je bilo božje varstvo nad Kolumbom, nad njegovimi ljudmi in nad njegovim imetjem!

Kolumb je bil namreč tako srečen, da to pot ni smel v lukó s svojimi ladjami, nego se je držal brega. On je potem jadral proti zahodu, odkril deželi Honduras, Nikaragua, Kostarika in Veragua. Pri Panami je iskal prehod do tihega oceana. Ne da se opisati, koliko je trpel vse leto, ko se je boril z gladom, boleznijo in so se mu barke potopile. Na zadnje se ga vender Ovando usmili ter mu pošlje pomoči. Kolumb je smel potem priti v Hispaniolo kot ptujec, da si

mu je pristojalo vladarstvo na tem otoku. Koliko ponižanje pač za njega. A velikodušno je vse prenašal, v to mu je bila vera največja opora. — Ker ni bilo zanj tu več posla, vrnil se je dne 12. septembra 1504 v Evropo, kjer je dne 7. novembra 1504 došel v luko San Lucar. On je sadil, a drugi so vživali sadove njegovega truda. Slovenci, tako je bilo; tako je in tako bode! Brez vspeha pa je bila tem načinom dovršena njegova četrta vožnja preko oceana.

Eno leto in pol so ga zadevale razne izgube in prevare. Dne 26. novembra 1504 je umrla njemu pokroviteljica velikodušna kraljica Izabela. Kralj Ferdinand se je pa vedel do njega, kakor do ptujca. Žalost mu je razjedala srce, bolezen glodala telo, pomanjkanje in skrb so mu bile vedne spremljevalke. Zato upamo, da je Kolumb v večnosti nasičen od obilnosti mize Gospodove in napojen od potokov rajskega veselja. Bog se ga je usmilil, ter ga dne 20. majnika 1506 iz dolgoletnega trpljenja poklical k večnemu veselju in počitku. Tretjerednik in veliki kristijan Kolumb je preminol z besedami: „V tvoje roke izročam svojo dušo“! Pač mu je bila po mnogem trpljenju očiščena duša.

*

Kolumb bil je po izpovedi sovremenikov v zdravih letih mož visoke vitke rasti, plemenite in dostojne ponositosti. Obraz mu je bil podolgast, barva nekoliko zarujavela, nos vpognjen, oči svetlo sive. Še le 30 let star je imel že sive lase. Živel je preprosto in zmerno, vedno je bil delalen. Natanko je izpolnoval cerkvene postave. V domačem krogu je bil krotak in ljubeznjiv. Bil je koleričnega temperamenta, kateremu ni bil vselej kos.

Njegov sin Diego je bil l. 1508 imenovan admiralom in namestnim kraljem Indije. To službo je, ker mu je bil ob roki stric Jernej, izvrševal vrlo mnogo let. Poznejši potomci tega rodu so se odpovedali pravicam, ki so jim pristojale po pogodbi iz „Santa Fe“, ter se zadovoljili z letno rento 1000 dublonov in naslovom „vojvoda Veraguaški in Marquis Jamojški“.

Mlajši sin velikega admirala, Ferdinand, se je posvetil duhovskemu stanu. Veliko je popotoval v znanstvene namene ter si nabral knjižnico 12.000 zvezkov „Columbino“ zvano. Volil jo je stolni cerkvi v Sevilli.

* * *

Mož, katerega veliko življenje smo tu opisali, se prišteva uajznamenitejšim prikaznim svetovne zgodovine. Tri misli so mu bile zvezdovodnice, namreč: odkritje zahodnega pota v Azijo, spreobrnjenje paganov, prisvojitve Božjega groba. V Kolumbu je živo tlela iskra istega vzvišenega navdušenja, ki je prešinjala 300 let (1000—1300) krščanske evropejske narode, ter jih je bodrila k izredni požrtvovalnosti za sveti križ; ki jih je združila k velikim, nepopisnim naporom za pridobitev sv. mesta, ter jih je vodila sedemkrat v krvavi boj s krutim in silnim sovražnikom krščanstva, s silovitim Turkom. Z 50.000 pešci in 5000 konjeniki je bil namenjen Kolumb vdariti na Turke ter jim vzeti svete kraje, ktere je naš Božji Izveličar posvetil svojim življenjem in trpljenjem. Zato si je pa hotel gmotnih pomočkov v Aziji pridobiti. In ker ni bila še takrat znana pot po morju preko nosa dobre nade, in ker ni bilo moč prodreti po suhem proti izhodu v Azijo, hotel je Kolumb na zapadno stran preko atlantiškega oceana dospeti do izhodnje obali azijske. Želja mu je bila potem pagane v Aziji sprebrniti h katoliški veri ter tam napasti Turke in jim vzeti sv. deželo. V krogu teh idej je živel, deloval in umrl. Sloveči in plemeniti protestantski zgodovinar in njemu životopisec Washington Irving se je doslovno izrazil: „Vernost se je strinjala pri Kolumbu z mislimi in z dejanji in vernost odseva tudi iz njegovih tajnih in priprosth spisov“.

Ta resnica odkriva vso skrivnost Kolumbovih izvanrednih činov in vspehov v boju zoper neštevilne zapreke. Njegova znanstvena izobrazenost ni bila kaj prida. Njegova vnema in njegovo hlepenje po sijaju in slavi, skrb za slavo družine kolerični značaj — vse to mu je bilo često ovira pri velikanskem podjetju. A kdo mu to zameri? Kdo je pač brez takih in enakih napak? Pa prepričan je bil Kolumb, da je orodje božje v razširjenje sv. cerkve ter da mu je kot Kristofu — Kristoforens — Kristanositelju, kakor se je sam često podpisoval, naloga, izveličanski nauk Odrešenikov donesti novemu svetu. Le iz tega stališča se more umevati življenje in stremenje tega velikega moža.

Župnik Alojzij Kummer.

(Konec prihodnjič.)

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec januarij 1902:

Dobrote preganjanja.

(Namen potrdili in blagoslovili sv. Oče.)

b) Posebni nameni:

5.) **Sv. Telesfor.** Pokorščina in vdanost do predstojnikov. Krščanski sve'ni vladarji.

6.) **Sveti Trije Kralji.** Pogum za katoliško stvar. Zmaga sv. Križa.

7.) **Sv. Lucijan.** Oznanje božje besede v apostolskem duhu. Dubovno vstajenje k življenju milosti.

8.) **Sv. Severin.** Procvit čiščenja presv. Srca Jezusovega med Slovenci. Ljubezen do krščanskega uboštva.

9.) **Sv. Julijan in Bazilisa.** Katoličani na Hrvaškem in v Bosni. Dar krotkosti in potrpežljivosti.

10.) **Sv. Pavel I.** Slovenska mladina v tovarnah. Duhovniki.

II. Bratovske zadeve N. lj. Gospé presv. Jezusovega Srca.

Zahvala.

10 kron darujem za cerkev Matere Božije Vnebovzete v istrskem Cerovem. — Bodi to v zahvalo in prošnjo za prejete dobrote.

T. G. Kranj.

Književnost.

Župnik Lavtižarjev „Daničin“ spis. „Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj“ leži torej pred nami v 312 strani obsežni knjigi, ki stane 2 kroni 50 vinarjev. Mi imenujemo napor temu delu ogromen. Koliko truda doma, koliko potov izvan doma, koliko velikrat sila nevarnih stopinj do slednjega zvonu v malo pristopnem zvoniku, koliko stroškov je pač trebala ta skrbna sestava. Skrbna pravimo — ker vestno ti pisatelj narišuje vse cerkve in zvonove te obširne dekanije od veličastne zgradbe sv. Kocijana v Kranju pa do zadnje slabotne podružnice in njenega návčeka, ki se zgleda ob preselitvi kranjskega dekančana iz te solzne doline v oni bolji zvezdnati dom. K temu vestnemu popisovanju cerkva in zvonov je pa umel pisatelj pridejati tudi zanimivih odlomkov dotične stare in nove zgodovine, velikokrat navajajoč do sedaj s cela neznanih podatkov. — Če v slovenskih sobanah položite časih lepo knjigo priznane vrednosti na mizo, da prišlec vsedši se za njo more v njej prelistovati — privzemite si, Slovenci, svojim salonskim knjigam tudi to Lavtižarjevo znamenito delo: po svojem edino, kar se nam jih je tiskalo do sedaj v Slovencih. — Ko beležim to sodbo o krasnem duševnem Lavtižarjevem proizvodu, sili mi nehote v spominj tista Lavtižarjeva osebna ljubeznjivost in prijaznost, ki jo je donesel seboj iz otroških let in tista neomadežanost življenja, ki jo je zvesto ohranil do danes: uprav lastnosti, koje so ga vsposobile nabiranju te tvarine ter sestavi cerkev in njene naprave v tem duhu opisujoče knjige. In če pristavljamo, da je izkupiček te knjige, potem ko so

povrnjeni vsi tiskarni stroškovi, namenjen „Družbi sv. Cirila in Metoda“ in da bi družba imela ob vseh razprodanih izvodih dohodka blizu 400 for. — potem ste izvedeli o knjigi toliko, da menda ne obleži neprodan niti eden eksemplar.

Listek.

Dve hitri smrti je zabeležila te dni zgodovina našega slovenskega duhovstva. — Prva njena žrtev je jezuit o. Fran Sajevic, ki se je pred malo dnevi preselil iz ljubljanske jezuitske rezidence v bosniški Travnik. Kot superijor sem došel je 17. t. m. previden s poslednjim sv. oljem tu zamrl. Rodil se je 4. avgusta 1834. leta v nekedar daleč na okrog znani Mubijevi hiši v Olševku nad Kranjem. Kakor kapelan, delujoč v ljubljanski škofiji, je leta 1867 vstopil v jezuitski red ter uprav pred svojim odhodom v Bosno preživel dolgo vrsto let v Ljubljani. — Drug mu je pa mašnik frančiškanskega reda o. Oton Einspieler nenadoma zamrl v sv. olje dejan 19. t. m. v Kostanjevici pri Gorici. Bil je član za zgodovino sedanje slovenske Koroške tako proslule rodovine Einspielrov. Rojen 10. aprilja 1859 v Svečah na Koroškem je vstopil l. 1880 v ta red, potem ko je l. leto bogoslovja preučil na inomoški univerzi. Bistremu mlademu možu so koj v mašnika posvečenemu poverili službo gimnazijskega lektorja za zgodovino, modroslovje in pozneje tudi za verouk. Bil ob enem radi krotkosti in ljubeznivosti tako ljubljani o. Oton tudi klerikom spiritual in zadnji 2 leti samostanski vikarij. Frančiškanski provinciji je njegova smrt jako hud udarec, ker ni tako lahko dobiti vsakokrat moža, ki bi z isto vnemo navajal dijakov ne samo prave pobožnosti, nego sedanji dobi tudi tako potrebne temeljitosti v znanji. Pogreb mu je bil 21. t. m. zjutraj ob 8. s kostanjeviškega hriba gori na krasno svetogorsko višavo. — V miru naj počivata oba ta dva slovenska samostanca, sicer nobeden nju v oži svoji domovini, a vsak nju pa vender le v zemlji domači.

Škofijska kronika.

Premil. g. knezškof dr. Anton Bonaventura Jeglič je sv. Barbare dan, dne 4. decembra maševal pri Karmeličankah na Selu. Na Marijin praznik, 8. decembra, je v stolnici pridigoval in podelil papežev blagoslov s popolnimi odpustki. Popoldne je s slovesno procesijo zaključil misijon na Igu. — Frančiškanskima klerikom, Vincenciju Kunstelj in Piju Žankar, je podelil 11., 13. in 15. decembra višje redove in sicer subdijakoniat in dijakonat 11. in 13. v svoji kapeli, prezbi-terat ali mašništvo pa nedeljo 15. decembra v frančiškanski cerkvi v Kameniku. V ta namen se je pri- peljal saboto zvečer v svečano razsvetljeno to mesto. Prenočil je v župnišču ter zvečer in zjutraj izpove- doval v župni cerkvi. Zjutraj pred deveto uro se je odpeljal k frančiškankam ter je ondi v nagovoru pred mnogoštevilno množico razložil pomenljivi obred maš- niškega posvečevanja, potem pa je pričel s posveče- vanjem, kar se bržkone še ni nikdar vršilo v Kameniku.

„Danica“ 1901. leta in vabilo k njeni naročbi za 1902. leto.

„Danica“ nastopi s 1902gim letom svoj 55. letni tečaj. Kakor „Slovenski cerkveni časopis“ je izšla njena prva številka saboto 1. malega srpana (julija) 1848. Vrednik in založnik so jej bili dr. Ivan Zlatousti Pogačar. A s 4. prosincem (januarijem) 1849 so „Slovenskemu cerkvenemu časopisu“ naslov premenili v „Zgodnja Danica“ in nadaljevali le samo njeno vredništvo. S tem imenom hodi ta tednik še danes med slovenski svet. Podpisani vrednik s 1. januarijem prih. l. prične 4. leto v tem svojem poslovanji.

Pogled, vprtl v nebo in v trudaljubive vrste svojih čč. sodelalcev hoče tudi v tem 55. letu vstrajati na započeti si poti vselej brezpogojno vklanjajoč se sodbam sv. cerkve.

Sosebno pa hoče s tem povečati „Danica“ svojo vsestransko rabljivost, da — če,le mogoče — teden za tednom donese eden ali še več spisov, tičočih se tistodobnih nedelj ali praznikov ali svetniških godov. Dosedanji njeni bralci vedo, da je tem potem hodila prav zelo že v pretečenem letu. Kakor do te dobe je namenjen tudi v prihodnje zlasti slovanskimi svetniki soznanjati v njej svoj narod naš sotrudnik A. M.

S tvarino je „Danica“ preskrbljena že sedaj nenavadno bogatim načinom. Shranjuje namreč: Ivan Bilčev životopis „Sveti Peter Forerij in škof Mihael Wittmann, vstanovnika kongregacije ubogih šolskih sestra „de Notre Dame“; nadučitelj „Peter Gross-ove „Životopise svetnikov izmed rokodelcev“; župnik Valent Majar-jev spis „Nekaj o križi“; kapelan Ivan Merkun-ove „Iskrice“; kapelan Ivan Miklavčič-ovo „Lurško Mater Božijo“; profesor dr. Fran Pernè-tovo „Zgodovino župnije Trstenik“; župnik Ivan Vrhovnik-ov spis: „Iz dnevnika pokojnega nakelskega župnika Blazija Blaznik.“

Vrh tega nam je v rokah množina drobnejših spisov, sešbno iz rok naših trudaljubivih mladih pisateljev, ki polni ognja in verske vneme obravnavajo, kakor berete, najraznovrstnejših verskih in v.č. se tičočih tvarin. Taki sostavki izpod teh mladih ter upapolnih peres so nam med drugimi ti-le: „Božiji glasovi“ — „Marija, mati bolečin, in cerkev“ — „Tolažnica žalostnih“ — „Izven cerkve ni izveličanja“ — „Moje molitve“ — „Soglasbenice“ — „Sv. Ignacij Lojolanski in njegova dela“. — Pisatelj v „Danici“ l. 1901 do mala že natisnjene „Mladinine bisernice“ pa nam je oddal po istih virih sostavljeno „Volitev stanu“, smatrajoč jo za najpripravnejši „Biserničin“ drugi del.

Morda „Danici“ odstopi sotrudnik župnik Alojzij Kummer tudi svoj veliki spis: „Sveta katoliška cerkev, nepremagljiva trdnjava Božija na zemlji“; dosti obsežni njegovi članki: „Izveličar v ječi“ — „Namen vizij“ — „O francoski dvorljivosti“ — „Beda nekterih otrok po mestih“ — „Kristof Kolumb in Abdel Kader dva plemenita značaja“ — „Nadvojvodinja Marija Immaculata“ — „Prelat prof. Ivan Jansen“ pa že so spravljene v vredniških predalih.

Sotrudnik župnik Josip Lavtižar sostavlja životopis našega nepozabnega šentjoškega Frana Tavčar. Če se nam posreči, izdamo ga potem kakor posebno brošuro s pokojnikovo sliko na čelu. Ne bo jih mnogo, sešbno ne na Gorenskem — kojim se ne bi umilila podoba tega ljubega moža.

„Danici“ zvest tudi še v prihodnje od časa do časa zapoje visoki svētni dostojanstvenik in še jej donesejo naše pripovedovalke svojih lepih povestic.

Škofijska kronika“ bode, kakor do sedaj, v „Danici“ najzanesljiveja; pastirsko delovanje ljubljanskega knezškofa pa se začrta v njej najpodrobneje.

Ker vredništvo slednjemu sostavku podpisuje pisateljovo č. ime, smatra ga tem činom v vsem obsegu, odgovornega za svojo stvar.

Vsakemu pisalcev rade volje njegove le količkaj opravičene slovnične oblike puščajoč pa vredništvo vstraja pri v „vabilih“ za leti 1900 in 1901 označenih pravilih o poluglasniku „e“; o brezglasnicah ter o pisavi predlogov „v“ in „u“; prav posebno hoče štiti svetišče „l“-ove“ čistobe, vsak nasprotni poskus smatrajoč hudodelstvom nad čudežno lepo zvenceim slovenskim jezikom.

*

„Danicino“ založništvo naznanja za leto 1902 naslednje cene:

„Zgodnja Danica“ za vse leto stane po pošti . . .	7 K — v.
„ „ „ pol leta „ „ „ . . .	3 „ 50 „
„ „ „ vse leto prejimana v Ljubljani	6 „ — „
„ „ „ pol leta „ „ „	3 „ — „
„ „ „ 1/4 „ „ „	1 „ 50 „
Za prinašanje na dom se plačuje na leto . . .	— „ 80 „
Posamezne „Danicine“ številke so po . . .	— „ 20 „
Za medletno spreminjanje adrese se plača . . .	— „ 30 „

Naročnina se najceneje pošilja poštnimi nakaznicami, naslovom: „Blasnikova tiskarna v Ljubljani.“

* * *

Vsem čč. „Danicinim“ pisateljem in bralcem, vsem somišljenikom in prijateljem — vsem Vam podeli Božija Vsemogočnost v novem 1902gem letu neprecenljivega vsestranskega zdravija; zdravijem pa ljubezni do dela „za Boga, cesarja in domovino.“

Ljubljana, 24. decembra 1901.

Tomo Zupan.